

چهارراه نوجوانی

نوجوانی دوره‌ای است که در آن دانش‌آموز بیش از هر زمان دیگر نیاز به راهنمایی و مشاوره دارد. نوجوان ضمن مشورت با اولیا و مربیان، دست کم باید بداند که چگونه خود را بهتر بشناسد و از برخوردهای زیان‌بخش در محیط خانه و مدرسه پرهیز کند.

"چهارراه نوجوانی"، روایتگر تجربه‌های اولیا و مربیانی است که به ندرت فرصت می‌یابند فنونی را که طی سال‌ها در خویش درونی ساخته‌اند، بررسی کرده، به روشنی درباره آن سخن بگویند.

"چهارراه نوجوانی" با توجه به تجربیات معلمان و مشکلاتی که اولیا با آن مواجه بوده‌اند، نوشته شده است. بدیهی است که خلاقیت و ابتکار فردی معلمان و اولیای خانه، با توجه به تفاوت‌های فردی کودکان و نوجوانان، نقش سازنده‌ای در امر مشاوره خواهد داشت.

مهدی مرادحاصل

خست‌و‌نست

از پشت پنجره دفتر مدرسه نگاهش می کردم. این کار در زنگ های تفریح تقریباً برایم عادت شده بود. جباری آن روز به کار تازه ای دست زده بود. او فلزی نوک تیز شبیه سوزن را از پشت سر در بدن بچه ها فرو می برد و بعد بدون آن که به روی خودش بیاورد از کنارشان رد می شد. گاه به سرعت می دوید و خودش را پشت بچه ها مخفی می کرد و بعد از آن که به سروکول آنها می پرید دوباره پا به فرار می گذاشت.

بعد از مدتی که از این کار نیز خسته شد، به طرف بوفه مدرسه رفت و با قلدری خودش را میان بچه ها جا داد. بی اختیار یاد اول سال افتادم که با چه سرعتی مداد را از دست یکی از بچه ها بیرون کشید و آن را شکست. او این کار را با چنان سرعتی انجام داد که حتی دوستان بغل دستی اش نیز متوجه آن نشدند.

بار آخری که با جباری در حضور مادرش صحبت کردم، احساس کردم رفتارش با آن چه در مدرسه و کلاس دارد، کاملاً متفاوت است. او در حضور مادرش پسری آرام، منطقی و حرف گوش کن به نظرم رسید. اما همین که مادرش پا از مدرسه بیرون گذاشت آقای ناظم جباری را به خاطر این که یکی از بچه ها را از نرده آویزان کرده بود، به دفتر مدرسه آورد.

البته او معمولاً دست به چنین کارهایی می زند. گاه با تندى با بچه ها سخن می گوید و گاه دست به اعمال خشونت می زند، کتک کاری می کند و غالباً رفتارهای پر خاشگرانه ای از خود نشان می دهد.

پدر جباری ارتشی است و به قول مادرش نظم و مقررات خاصی همیشه در خانه آنها حکم فرماست. ایشان اضافه کردند: "من هم به عنوان یک مادر مسئول هستم که او را همیشه زیر نظر داشته باشم و اجازه نمی دهم که او هر کاری را انجام دهد. نمی دانم چرا او در

مدرسه یا جاهایی که دور از چشم ماست، این قدر شراره می اندازد و مخصوصاً با بچه ها و همسالان خودش موذی گری می کند؟ چند روز پیش، دم گربه همسایه را به تخته میخی وصل کرده بود و به این وسیله باعث آزار حیوان بیچاره شده بود. او گاهی روی دنده لجبازی می افتد و با آن که خیلی از من و پدرش حساب می برد، حاضر جوابی می کند و از ترس تا مدتی خودش را از چشم ما پنهان می کند."

از مادر جباری درباره بچه های دیگرش سؤال کردم. او جواب داد: "غیر از احمد، یک دختر دیگر دارم که کلاس دوم است. دخترم سه سال از برادرش

احساس کردم رفتار جباری با آن چه در مدرسه و کلاس دارد، کاملاً متفاوت است. او در حضور مادرش پسری آرام، منطقی و حرف گوش کن به نظرم رسید. اما همین که مادرش پا از مدرسه بیرون گذاشت آقای ناظم جباری را به خاطر این که ... به دفتر مدرسه آورد.

کوچک تر است ولی بر عکس او خیلی افتاده و گوشه گیر است. نمی دانم چرا دخترم این قدر آرام و حرف شنواست و احمد این قدر شریر؟! "

حرف های مادر جباری که تمام شد به ایشان گفتم: "غرض از مزاحمت این است که مدرسه تصمیم گرفته است احمد شما را برای مدتی از مدرسه اخراج کند. البته این اخراج مصلحتی است و شما نباید ناراحت بشوید. بعد از گذشت یک هفته او می تواند با ضمانت شما دوباره سر کلاس برود."

حل کرده‌ایم؟ آیا با این روش‌های معمولی و بدون هیچ نوآوری، جز نهادن مرهمی بر زخم‌های مزمن تربیتی کار دیگری انجام داده‌ایم؟

خشونت یا رفتار ایدایی چیست؟

نوجوانان خشونت‌گرا معمولاً قدرت کنترل رفتار خود را نداشته، رسوم و اخلاقیات جامعه‌ای را که در آن زندگی می‌کنند، زیر پا می‌گذارند. تحقیقات نشان می‌دهد که پسران بیش از دختران در رفتارهای خشونت‌آمیز و پرخاشگرانه خود از نیروی بدنی استفاده می‌کنند. اما دختران بیش تر متوسل به جدال‌های لفظی می‌شوند. این گونه افراد معمولاً به عنوان افرادی گستاخ، بی‌تربیت و بی‌رحم نسبت به اطرفیان و همسالان، در میان گروه، شناخته می‌شوند.

علل

- ۱- خشونت در قالب پرخاشگری فیزیکی یا لفظی ممکن است ناشی از ناکامی‌های اساسی باشد یا به دلیل وجود مدل‌های پرخاشگرانه در محیط زندگی (خانه یا مدرسه) نوجوان ایجاد شود.
- ۲- نوجوانان خشن معمولاً والدینی پرخاشگر دارند که روش‌های تربیتی آن‌ها بیش تر مبتنی بر سخت‌گیری، خشونت و تنبیه بدنی است.
- ۳- عامل وراثت هم می‌تواند در رفتار خشن یک نوجوان که بیش تر رفتاری اکتسابی و آموخته شده است، مؤثر باشد. تحقیقات نشان می‌دهد که در اغلب مواقع تربیت‌های کارآمد و قوی می‌تواند آثار وراثت را تحت پوشش خود قرار دهد.
- ۴- نوجوانی که پر توقع و نازپرورده بارآمده

تحقیقات نشان می‌دهد که پسران بیش از دختران در رفتارهای خشونت‌آمیز و پرخاشگرانه خود از نیروی بدنی استفاده می‌کنند. اما دختران بیش تر متوسل به جدال‌های لفظی می‌شوند.

مادر جباری با این حرف کمی در فکر فرو رفت و بعد در حالی که با تردید به من نگاه می‌کرد گفت: «باشه، هر چه شما صلاح می‌دونید.»

دیروز در جلسه‌ای که در دفتر مدرسه درباره جباری تشکیل شده بود گفتم: «خیلی از پدرها و مادرها در مدرسه چشم امیدشان به ماست و در کارهای آموزشی و تربیتی از ما صلاح و مشورت می‌خواهند. آیا واقعاً صلاح دانش‌آموزی چون جباری در این است که چند صباحی از مدرسه اخراج شود؟ آیا او با این کار واقعاً اصلاح خواهد شد؟ آیا با تعهد کتبی و قول شفاهی یک دانش‌آموز، ما معضل تربیتی او را عمیقاً

نوجوان خشونت گرا، به کاهش رفتارهای خشونت آمیز
و پرخاشگرانه می انجامد.

است و انتظار دارد که همگان به خواست های او احترام
بگذارند، هنگام برآورده نشدن انتظاراتش، عصبانی
شده، به خشونت و پرخاشگری متوسل می شود.

۵- نابسامانی های خانواده از عوامل دیگر ایجاد

خشونت در قالب پرخاشگری
می تواند باشد، مانند غیبت های
طولانی پدر یا مادر، درگیری و
اختلاف، جدایی و متارکه
و محیط های زندگی دور از تفاهم و
مسالمت.

پیش گیری و درمان

۱- در دوران بلوغ که بحران روحی و عاطفی

نوجوان را در بر می گیرد، بهترین راه برای
پیش گیری از خشونت، مسامحه و سازگاری است.
اغماض، گذشت و نادیده گرفتن رفتارهای او همراه با
آرامش، در اغلب مواقع از استمرار و پیش روی
خشونت در قالب پرخاشگری های فیزیکی و لفظی
جلوگیری می کند.

۲- راهنمایی و مشاوره با دانش آموز در خصوص
عواقب خشونت و آثار اجتماعی آن و هم چنین مشاوره
با خانواده دانش آموز درباره کاهش رفتارهایی که منجر
به خشونت نوجوان می شود، بسیار مؤثر خواهد بود.

۳- ایجاد زمینه فعالیت های مؤثر در خانه و مدرسه
برای اشتغال بیش تر نوجوان و تخلیه انرژی های جسمی
و روانی او که در کاهش خشونت و رفتارهای
پرخاشگرانه بسیار تأثیرگذار است.

۴- خودداری مدرسه از به کار بردن

روش های انضباطی غلط و ایجاد فضای
صمیمی تر میان معلمان و دانش آموزان